

hmeljar

**GLASILO HMELJARSKE
ZADRUGE z o. j. v ŽALCU**

ŽALEC, MAREC—APRIL 1951
LETO VI. ŠTEV. 3—4

VABILO

na VI. redno letno skupščino Hmeljarske zadruge z o. j. »HMEZAD« v Žalcu, ki bo v nedeljo 15. aprila 1951. ob pol 9. uri zjutraj v Domu ljudske prosvete v Žalcu.

Dnevni red:

1. Otvoritev in konstituiranje skupščine.
2. Volitev delovnega predsedstva.
3. Čitanje zapisnika zadnje redne skupščine.
4. Poročilo upravnega odbora.
5. Pregled letnega računa 1950.
6. Poročilo nadzornega odbora.
7. Sklepanje o razrešnici upravnemu in nadzornemu odboru.
8. Sklepanje o uporabi poslovnega prebitka.
9. Predlogi in pritožbe združnikov.
10. Ugotovitev pridelovalnih stroškov sporazumno s Hmeljno komisijo za Slovenijo.
11. Sklepanje o določitvi prispevka za sklad po toči prizadetim.
12. Sklepanje o višini zneska do katerega lahko upravni odbor zadrugo zadolži.

13. Pooblastitev upravnemu in nadzornemu odboru za eventuelen nakup in preureditev nepremičnin ter po potrebi ustanovitev novih odsekov (traktorskega, denarnega, melioracijskega itd.).

14. Dopolnilna volitev upravnega in nadzornega odbora.

15. Slučajnosti.

Skupščina je sklepčna, če je navzočih nad polovico članov zadruge. Če skupščina ob določeni uri ni sklepčna, bo eno uro kasneje druga skupščina, ki sklepa veljavno ob vsaki udeležbi.

Dolžnost vsakega hmeljarja je, da se udeleži skupščine in vzpodbudno sodeluje pri razpravah.

Hmeljarska zadruga z o. j. »HMEZAD«
v Žalcu

Dobrim hmeljarjem več ugodnosti

Ob današnjih naporih ljudske oblasti za zgraditev socializma in v pogojih, v katerih se ta graditev vrši, so posebno važni naši gospodarski stiki s tehnično bolj razvitimi državami. Jasno je, da morajo ti stiki sloneti samo na načelu medsebojne zamenjave ob popolni enakopravnosti. Zato igrajo v našem gospodarstvu zelo važno vlogo prav tisti pridelki, za katere lahko dobimo na svetovnem trgu dragocene devize. Med te važne pridelke spada tudi hmelj. Prav zato je dolžnost vseh oblastnih forumov in vsakega posameznega hmeljarja, da s skupnimi močmi dvigne proizvodnjo hmelja.

V tej smeri se je tudi Ljudski odbor Celje-okolica sporazumel z gospodarskim svetom pri PVLRS, da se da hmeljarjem določene ugodnosti, ki naj pripomorejo k temu, da se bo lahko hmeljar posvetil v najvišji meri hmeljarstvu, ne da bi ga ovirale večje zadolžitve še za druge kmečke pridelke. Bistvo tega sporazuma je sledeče:

a) Zvišani plani mesa za vsa individualna kmečka gospodarstva, ki se bavijo s pridelovanjem hmelja se razveljavijo, ostanejo pa v veljavnosti prvotne zadolžitve. Prvotne zadolžitve so pogojne in veljajo, ako bo individualno kmečko gospodarstvo izpolnilo plan sajenja hmelja.

b) Kmečka gospodarstva, ki se bavijo z gojenjem hmelja vršijo oddajo mesa po zadolžitvah, ki so jih

prejeli v letu 1950, za oddajo tudi v letu 1951. (prvi plan oddaje mesa) s takojšnjo veljavnostjo.

c) V mesecu juniju se bo vršila kontrola njivskih površin, zasajenih s hmeljem. Kmetovalci, pri katerih se bo ugotovilo, da so neupravičeno krčili nasade, oz. niso izvršili plana sajenja, ne bodo deležni ugodnosti pod točko a), temveč bo zanje poleg ostalih zakonskih sankcij veljaven zvišan plan oddaje mesa.

d) Hmeljarji, ki imajo svojo orno zemljo pretežno zasajeno s hmeljem, pa nimajo dovolj žita za prehrano družine, bodo prejeli v prihodnjih dneh žito po vezanih cenah.

Iz vsega navedenega je razvidno, da je sedaj v glavnem odvisno od hmeljarjev samih, v koliki meri bodo ugodnosti izkoristili.

Za hmeljarje pa bo prav gotovo tudi ugodno sledeče dejstvo: V skladu s splošno linijo našega družbenega razvoja, ki vodi k temu, da se ne samo oblastvene, ampak tudi gospodarske funkcije vse bolj in bolj prenašajo na proizvajalce, se stremi k temu, da bi dobili tudi hmeljarji svoj denarni zavod, ki bi nedvomno pomenil izdatno pomoč k nadaljnemu razvoju hmeljarstva. Seveda morajo o ustanovitvi take ustanove odločiti hmeljarji sami, ter bo to vprašanje postavljeno na dnevni red občnega zbora »Hmezada«, ki se vrši dne 15. t. m.

Z ozirom na to, da pa je za uspešen razvoj hmeljarstva potrebno tudi precej delovne sile, je oblast uvidela potrebo po primernih strojih, ki lahko nadomeste manjkajočo delovno silo, tam kjer je to potrebno. Pred kratkim nam je bilo nakazanih 34 novih traktorjev. Ti traktorji bodo uporabljeni v sklopu sklada, ki se je odločil za formiranje treh brigad z enim odsekom in sicer brigade v Žalcu, Braslovčah in Gomilskem. Žalska brigada pa bo imela svoj odsek v Sv. Petru pri KZ. Vse obstoječe KDZ v hmeljarskem okolišju dobijo traktorje v svojo last. Te brigade bodo

torej pomenile izdatno pomoč v razvoju našega hmeljarstva.

Vse te ugodnosti so plod uvidevnosti naše ljudske oblasti, seveda v okviru možnosti, ki jih danes že imamo. Z nadaljnim dvigom našega gospodarstva pa se bodo večale tudi možnosti in s tem lahko dale zopet nove ugodnosti. To je pa odvisno od naših skupnih naporov in torej od deleža, ki ga prispevajo hmeljarji sami.

Miran Cvenk.

Hmeljarij pazite!

Kot vsako leto, potrebujemo tudi letos podatke, koliko in kje imajo posamezni hmeljarji svoja hmeljišča. Pa se bo kdo obregnil in rekel, da je birokracija. Poglejmo svar bližje, če je res tako.

Ko se delijo po KZ-jah umetni gnoj, škropivo, premog itd. moramo vedeti število sadik, da se ta sredstva lahko pravilno razdelijo. Če bi ti podatki ne bili točni, bi dobili nekateri hmeljarji preveč, drugi premalo, nastale bi pritožbe in prijave, kar bi povzročilo nepotrebno delo in stroške.

Za hmeljevke so vsi v skrbeh, če jih bodo dobili ali ne. Tu bi zopet lahko nastalo pri nekaterih hmeljarjih kopičenje hmeljevke »za drugo leto« a tisti, ki bi jih res potrebovali že za letoš, bi ostali brez njih. Nastalo bi godrnjanje, zakaj to, zakaj ni prave evidence in zakaj se da enemu preveč, drugemu skoro nič.

Te in še več drugih stvari so vzrok, da iščemo in zahtevamo podatke o številu sadik, da lahko vsakemu hmeljarju zadostimo in pravilno razdelimo vse, kar dobimo za kritje potreb hmeljarjev. Posebno sedaj je važno, da se taki predmeti, ki jih še ni dovolj na zalogi, načrtno razdelijo in se tako onemogoči kopičenje blaga.

V večini primerov imajo savinjski hmeljarji svoja posestva razkosana na male precele. Te parcele so navadno raztresene in so v primeru toče različno poškodovane. Pri ocenitvi škode se na podlagi prijav parcel z imeni lahko ugotovi število sadik, določi približen pridelek in se s tem prihrani ogromno delo, ker ni treba prešteti vsake njive. V prijavi je v rubriki »Naziv njive« vpisati njeno ime, v rubriko »Število sadik« pa sadike in se na podlagi tega lahko izračuna razlika, ki je nastala v pridelku po toči.

Iz vsega tega je razvidno, da te podatke iščemo le zaradi pravilnega dela in koristi hmeljarjev. Vsak hmeljar naj pri dajanju ozir. vpisovanju podatkov vnese le točne podatke, saj to je le njemu v korist. Sicer pa uredba predvideva za vsako napačno prijavo ali pa za onega, ki noče prijaviti, precejšnjo kazen, na kar posebej opozarjamo. Vsak hmeljar naj opom-

bo na drugi strani prijavnice pazljivo prečita in se ravna po navodilih. Popisna pola je lahko razumljiva, vendar nekateri ne vpiše tega, kar zahteva rubrika. Z ozirom na to nekoliko pojasnil.

Na naslovni strani naj vsakdo vpiše poleg imena kraja bivališča tudi hišno številko, ker je to zelo važno zaradi sličnih imen. V rubriki »Naziv njive« naj bodo navedena imena posameznih njiv na pr. Štuki, za jarkom, pri cesti, itd. To je potrebno, kot je zgoraj omenjeno zaradi morebitne poškodbe po toči. Katastrska občina in parcelna številka sta potrebni zaradi imen parcel, da se na podlagi tega ugotovi prava parcela. Površina, število sadik, razdalja in vrsta zemlje je razumljiva. Spodaj naj vsak hmeljar vpiše točno po rubrikah vse podatke, če jih pa slučajno sam nima naj pa izpiše iz podatkov na KLO-ju.

Na drugi strani v prvo rubriko vpiše ime lastnika zemlje le tisti, k ima zemljo v najem. Na prednji strani vpiše ime, dočim vpiše ime lastnika zemlje v to rubriko. Če je lastnik sam, v drugo rubriko ne vpiše nič, če pa je lastnik žena, otroci, brat itd. se vpiše ime tega. Za delo sposobni se smatrajo od 14 let naprej in dokler je še sposoben za delo brez ozira na leto starosti. Stalni delavci z mesečno plačo naj se ločijo od dninarjev, kateri se najemajo od časa do časa. Ostale rubrike so razumljive in naj se izpolnijo s točnimi podatki.

Pod temi podatki potrdi KLO resničnost teh podatkov. Za primer, da so podatki sumljivi, je dolžnost KLO-ja, da se prepriča o njihovi točnosti.

Po prejemu vseh prijavnih pol bo od strani »Hmeljne komisije« in od strani ljudskih odborov izvedena kontrola. Opozarjamo vse hmeljarje še enkrat da bomo napačno prijavo t. j., če bo prijava števila sadik večja — zaradi umet. gnoja, hmeljevke in podobnega, ali pa manjša iz kakršnega koli vzroka — prijavi in bo dotični kaznovan. Prečitajte zadnji dve opombi in pošljite prijavnice pravočasno, da ne bo jeze, če ne boste dobili premoga ali če bo sledila celo kazen.

Hmeljna komisija.

Nekaj napotil za saditev

Sadite le zdrave in krepke sadike. Kakršna je sadika, takšen bo nasad in z njim pridelek, ve vsak hmeljar. Glejte, da ne boste sadili sadik narobe, ker s tem zavirate rastline v razvoju. Splošno priporočamo saditi sadike nekoliko poševno proti opori (preklji) da se sadike na večji površini okoreninijo. Sicer pa velja pravilo: Kakor boš hmelju postlal, tak pridelek ti bo dal. S svežim hlevskim gnojem gnojiti prvoletnika pa ni iz zdravstvenih razlogov priporočljivo.

Da se bolje okoreninijo sadike se lahko namakajo v razredčeni seči brejih krav. En liter seči se razredči v 10 litrih vode. Sadike se namakajo dve uri.

Ne pozabite shraniti nekaj sadik za posajanje. Čim začnejo sadike poganjati iz zemlje je zadnji čas za posajanje.

Pa še eno upoštevajte: Ne sadite med prvoletnik preveč medkultur zlasti ne v isto vrsto med hmelj. Krompir ne spada v prvoletnik zaradi nevarnosti objedbe po rovkah in obolenja za velostjo.

ODDAJA HMELJA po orni zemlji in količinsko v letu 1951

ha	% na orno	plan ha	oprosčen oddaje pri kg	prejme žito pri kg	kategorija	ha	% na orno	plan ha	oprosčen oddaje pri kg	prejme žito pri kg	kategorija	ha	% na orno	plan ha	oprosčen oddaje pri kg	prejme žito pri kg	kategorija
0,05						2,55	32,7	0,84	760	1142		5,25	50,0	2,63	2495	3527	
0,10						2,60	33,1	0,87	790	1182		5,30	50,0	2,65	2530	3572	
0,15	10,0	0,01		9		2,65	33,5	0,89	820	1222		5,35	50,0	2,68	2565	3617	
0,20	10,0	0,02		17		2,70	33,9	0,92	850	1262		5,40	50,0	2,70	2600	3662	
0,25	10,0	0,02		17		2,75	34,2	0,95	880	1302		5,45	50,0	2,73	2635	3707	
0,30	12,0	0,03		26		2,80	43,7	0,97	910	1342		5,50	50,0	2,75	2670	3752	
0,35	14,0	0,04		35		2,85	35,1	1,00	940	1382		5,55	50,0	2,78	2705	3797	
0,40	16,0	0,05		44		2,90	35,5	1,03	970	1422		5,60	50,0	2,80	2740	3842	
0,45	18,0	0,06		52		2,95	35,9	1,06	1000	1462		5,65	50,0	2,85	2810	3932	
0,50	19,0	0,30		87		3,00	36,2	1,09	1030	1502		5,75	50,0	2,88	2845	3977	
0,55	19,0	0,10		87								5,80	50,0	2,90	2880	4022	
0,60	19,1	0,11		102		3,05	36,7	1,12	1060	1547		5,85	50,0	2,93	2915	4067	
0,65	19,1	0,12		117		3,10	37,1	1,15	1090	1592		5,90	50,0	2,95	2950	4112	
0,70	19,2	0,15		132		3,15	37,5	1,18	1120	1637		5,95	50,0	2,98	2985	4157	
0,75	19,2	0,14		147		3,20	37,9	1,21	1150	1682		6,00	50,0	3,00	3020	4202	
0,80	19,3	0,15		162		3,25	38,3	1,25	1180	1727		6,05	50,0	3,03	3055	4247	
0,85	19,3	0,16		177		3,30	38,7	1,30	1210	1772		6,10	50,0	3,06	3090	4292	
0,90	19,4	0,17		192		3,35	39,1	1,31	1240	1817		6,15	50,0	3,08	3125	4337	
0,95	19,4	0,18		207		3,40	39,6	1,34	1270	1862		6,20	50,0	3,10	3160	4382	
						3,45	39,9	1,38	1300	1907		6,25	50,0	3,13	3195	4427	
						3,50	40,5	1,41	1330	1952		6,30	50,0	3,15	3230	4472	
1,00	19,5	0,19	155	227		3,55	41,2	1,46	1360	1997		6,35	50,0	3,18	3265	4517	
1,05	19,5	0,20	164	247		3,60	41,8	1,50	1390	2042		6,40	50,0	3,20	3300	4562	
1,10	19,6	0,22	173	267		3,65	42,6	1,55	1420	2087		6,45	50,0	3,23	3335	4607	
1,15	19,6	0,23	183	287		3,70	43,2	1,60	1450	2132		6,50	50,0	3,25	3370	4652	
1,20	19,7	0,24	193	307		3,75	43,6	1,64	1480	2177		6,55	50,0	3,28	3405	4697	
1,25	19,8	0,25	208	327		3,80	44,2	1,68	1510	2222		6,60	50,0	3,30	3440	4742	
1,30	20,0	0,26	225	352		3,85	44,4	1,71	1540	2267		6,65	50,0	3,33	3475	4787	
1,35	20,2	0,27	238	377		3,90	44,8	1,75	1570	2312		6,70	50,0	3,35	3510	4832	
1,40	20,4	0,29	253	402		3,95	45,2	1,79	1600	2357		6,75	50,0	3,38	3545	4877	
1,45	20,6	0,30	268	427		4,00	45,5	1,83	1630	2402		6,80	50,0	3,40	3580	4922	
1,50	20,8	0,31	283	452		4,05	45,8	1,86	1665	2447		6,85	50,0	3,43	3615	4967	
						4,10	46,1	1,98	1700	2492		6,90	50,0	3,45	3650	5012	
						4,15	46,4	1,93	1735	2537		6,95	50,0	3,48	3685	5057	
						4,20	46,7	1,96	1770	2582		7,00	50,0	3,50	3720	5102	
1,55	21,0	0,33	298	482		2,45	47,0	2,00	1805	2627		7,05	50,0	3,53	3755	5147	
1,60	21,5	0,34	313	512		4,30	47,3	2,04	1840	2672		7,10	50,0	3,55	3790	5192	
1,65	22,2	0,37	328	542		4,35	47,7	2,08	1875	2717		7,15	50,0	3,58	3825	5237	
1,70	22,9	0,39	348	572		4,40	47,9	2,10	1910	2762		7,20	50,0	3,60	3860	5282	
1,75	23,6	0,41	368	602		4,45	48,2	2,14	1945	2807		7,25	50,0	3,63	3895	5327	
1,85	25,0	0,46	408	662		4,50	48,4	2,18	1980	2852		7,30	50,0	3,65	3930	5372	
1,80	24,3	0,44	388	632		4,55	48,6	2,21	2015	2897		7,35	50,0	3,68	3965	5417	
1,90	25,7	0,49	428	692		4,60	48,8	2,23	2050	2942		7,40	50,0	3,70	4000	5462	
1,95	26,2	0,51	448	722		4,65	49,0	2,28	2085	2987		7,45	50,0	3,73	4035	5507	
2,00	26,9	0,54	470	752		4,70	49,2	2,31	2110	3032		7,50	50,0	3,75	4070	5552	
						4,75	49,4	2,34	2145	3077		7,55	50,0	3,78	4105	5597	
2,05	27,3	0,56	495	787		4,80	49,5	2,38	2180	3122		7,60	50,0	3,80	4140	5642	
2,10	27,7	0,58	520	822		4,85	49,6	2,41	2215	3167		7,65	50,0	3,83	4175	5687	
2,15	28,1	0,61	545	857		4,90	49,7	2,44	2250	3212		7,70	50,0	3,85	4210	5732	
2,20	28,5	0,64	570	892		4,95	49,8	2,47	2285	3257		7,75	50,0	3,88	4245	5777	
2,25	29,2	0,66	595	927		5,00	50,0	2,50	2320	3302		7,80	50,0	3,90	4280	5822	
2,30	30,5	0,70	620	962		5,05	50,0	2,53	2355	3347		7,85	50,0	3,93	4315	5867	
2,35	31,0	0,73	645	997		5,10	50,0	2,55	2390	3392		7,90	50,0	3,95	4350	5912	
2,40	31,4	0,76	670	1032		5,15	50,0	2,58	2425	3437		7,95	50,0	3,98	4385	5957	
2,45	31,7	0,78	705	1087		5,20	50,0	2,60	2460	3482		8,00	50,0	4,00	4420	6002	
2,50	32,3	0,81	730	1102													

Razlaga h gornji tabeli

V prvem stolpcu je orna zemlja hmeljarjev dvigajoča se po pet arov. Drugi stolpec je % orne zemlje pod hmeljem.

Tretji stolpec je zemlja pod hmeljem v ha po planu. — 4. stolpec je oddaja hmelja v kg, po kateri je hmeljar oproščen obvezne oddaje. Peti stolpec je oddaja hmelja v kg, po katerih prejme hmeljar žito.

Tabela je razdeljena na sledeče kategorije:

Kategorija I 0,00—0,9 ha prejme dvakratno težino oddanega hmelja v žitu, če doseže težino hmelja po šestem stolpcu.

Primer: 60 arov orne zemlje = 11 arov pod hmeljem za pridelanih preko 102 kg prejme 204 kg žita.

V II kategoriji 1,00—1,25 ha orne zemlje, je oproščen oddaje pri 4. stolpcu, prejme pa 4 kratno težino

žita v višini razlike med 4. in 5. stolpcem, če doseže ali preseže pridelek teže v 5. stolpcu. Primer: 1,15 ha orne zemlje = 23 arov pod hmeljem. Pri 183 kg oddanega hmelja je oproščen oddaje žita, za preko 287 kg oddanega hmelja prejme razliko od 183 kg na najmanj 287 kg = $104 \times 4 = 416$ kg žita.

V III. kategoriji prejme razliko kot zgoraj. Primer: 1,35 orne zemlje 27 arov pod hmeljem, pri 238 kg pridelka je oproščen oddaje žita, pri preko 377 kg oddanega pridelka, dobi razliko med 238 in 377 = $139 \text{ kg} \times 3 = 417$ kg žita.

Od IV. do VII. kategorije je postopek izračunavanja isti kot v drugi in tretji, samo da dobi v četrti kategoriji 2,5 kratno razliko, v peti 2 kratno razliko, v šesti 1,5 kratno razliko, v sedmi in do konca pa enkratno razliko. Razume se, da če kdo prekorači težo pridelka v 5. stolpcu se mu ta vračuna.

K obrezovanju hmelja

Vsak hmeljar dobro ve, da je od rezi v največji meri odvisna tako množina pridelka kakor zlasti njegova kakovost. Zato pristopi hmeljar, poklekne k sadežu, da točno presodi, kako ga bo obrezal. Za to delo je treba dolgoletnih izkušenj in se mora mlad hmeljar učiti te umetnosti pri starejših praktikih. Zato vemo, da se še s tako gostobesednim poukom ne da izčrpno obdelati te snovi. Samo nekaj najvažnejših napotil naj zato damo našim združnikom.

Kar se tiče časa rezi, je pač danes za normalna leta po soglasnih izkušnjah primernejši čas med 10. in 20. aprilom. Prezgodnja rez da v vroči in suhi pomladi redke in grobe kobule, pozna pa lahko in slabo blago, ki je v vlažnih poletjih silno podvržena peronospori. Hmeljev nož mora biti vedno dovolj oster, da rastlina lažje preboli operacijo.

Prvo delo je, da se izrežejo vsa trhla, gnila in ranjena mesta v živo do zdravega lesa. Nato se je treba po presoji rastline odločiti, kako bomo obrezali. V glavnem razločujemo tri načine rezi:

a) Rez na balin, ki ga uporabljamo pri prav zdravih ter krepkih koreninah in pa pri takšnih, ki so prišle že preveč na vrh. Pri tem načinu rezi se porežejo vse trte docela ob glavi, tik pod spodnjim kolobarjem očes.

b) Običajna rez je priporočljiva pri šibkejših rastlinah in pa zlasti pri tistih, ki so še globoko v zem-

lji. Pri tem načinu odrežemo dve najkrepkejši trti tik nad spodnjim kolobarjem očes, vse ostale pa prav pri glavi pod spodnjimi očesi.

c) Visoka rez je potrebna pri slabotnih koreninah, ki so že preplitvo v zemlji, in pa pri prvič obrezanih. Pri tem načinu rezi odrežemo dve trti nad drugim ali celo nad tretjim kolobarjem očes, vse ostale pa tik pri glavi. Tako mladimo stare nasade, kar bo iz leta v leto pri nas najvažnejši postopek vse dotlej, dokler ne bomo povsem obnovili naših nasadov. Tako režemo tudi prvoletnike.

Odrezane trte čimprej pobereemo in najbolje kompostiramo na posebnem kupu, ker nam takšen kompost da najboljši priboljšek vprav za hmelj, iz katerega je napravljen, škodljivci pa v teku let poginejo. Glavno pravilo pri hmeljski rezi je: krepko rezati na kratko, slabe na dolgo.

OPOMBA UREDNIŠTVA!

Pri izdaji skupne januarske — februarske številke je radi bolezni urednika pomotoma izostal pri članku »Hmeljarjem je treba jasnih pogledov« podpis pisca, oziroma začetni črki njegovega imena in sicer B. D. V tabeli »Plan delovne sile za 1 ha hmeljišča«, pod tekočo številko in črto 46 v stolpcu 6, se mora mesto 583,25 delovnih dni pravilno glasiti 571,25.

RAZMNOŽEVANJE HMELJA

v Veliki Britaniji

Novo raziskovanje o razmnoževanju hmelja je bilo v Veliki Britaniji tesno povezano z delom na boleznih hmelja. To je pokazalo, da stare že uvedene metode razmnoževanja in razdeljevanja saditvenega materiala niso primerne za učinkovito nadzorstvo nad tistimi boleznimi, ki se prenašajo po sadikah, saj so v nekaterih primerih v resnici celo pospeševale širjenje takih bolezni. Ta dejstva so znana mnogim hmeljarjem, ki aktivno sodelujejo pri novem raziskovanju in pri zakonodajnih ukrepih v svrhu izboljšanja položaja. Naslednje poročilo obravnava stari način razmnoževanja, nujnost po novih metodah načinov in že doseženi uspeh pri uporabi takih načinov.

Dosedanji način razmnoževanja

V ZDA razmnožujejo hmelj s potaknjenci, ki jih dobe od podzemeljskih delov trt ali vodoravnih poganjkov. Vodoravni poganjki se tvorijo v letnem času tik pod zemljo okoli vsake rastline. Večina raste samo plitko pod zemljo in postanejo potem zračni poganjki, vendar dosežejo nekateri 2—3 čevlje dolžine (do 90 cm) in ne pridejo na površje. Pomladi te vodoravne poganjke porežejo od krone rastline in jih zrežejo na dele, ki nosijo po 2 venčka očes. Te potaknjence potem vsadijo na stalno mesto ali pa jih zagrebejo za 1 leto, da se tako ojačijo sadike.

V Veliki Britaniji nastaja le malo vodoravnih poganjkov, ker jih sproti odstranjujejo in zaradi vestnega obdelovanja. Pri njihovem načinu razmnoževanja dobijo tako potaknjence, da nasujejo zemljo okoli trt nad sadež proti koncu junija. V teku leta se del poganjka v zemlji odebeli s kopičenjem škroba in drugih snovi v tkivu. Očesa se pojavljajo pri 2 ali 3 skle-

pih, ki imajo kratko razdaljo med seboj ter ostanejo speča čez poletje. Ko je hmelj obran, odmro trte nad zemeljsko površino, odebeljeni osnovni deli le-teh pa ostanejo živi. Mrtvi deli trt se porežejo v oktobru in se hmeljišča obsujejo. V februarju ali marcu prihodnjega leta rastline obrežejo tja do koreninskega debla na ta način, da se nasuta zemlja odstrani in odrežejo osnovni deli poganjkov iz prejšnjega leta, katere potem uporabljajo za razmnoževanje in jih imenujemo sadike. Uporabijo tudi vsak kratek vodoravni poganjek ki je na razpolago.

Ker se na večini hmeljišč vzgaja do 8 poganjkov tako od vsake rastline dobimo približno povprečje 6 sadik za nadomestilo slabotnih ali poškodovanih. Ti se smejo rabiti takoj za saditev, pogosteje pa se gojijo v razsadniku — za potaknjence eno leto, da napravijo »okoreninjence«. Preje so bili razsadniki za potaknjence zelo preprosti. Sadike so posadili na kos zemlje v vrstah, ki so bile druga od druge oddaljene okrog 18 palcev, razmah med posameznimi sadikami pa je znašal okrog 2 palca. Mladim rastlinam, ki so pognale iz potaknjencev, so dovolili, da svobodno rastejo po zemljišču in so na ta način dosegli, da so rastline uničile skoraj ves plevel. Čeprav so bili ti razsadniki ekonomični glede prostora in dela, jih niso mogli v zadostni meri pršiti proti peronospori, ušem itd. V zadnjem času uporabljajo razsadnike, pri katerih so vrste oddaljene med sabo 3 čevlje, sami potaknjenci pa 4 palce. Na ta način je mogoče rastlinam preskrbeti oporo, ki je lahko šibje ali pa žice, ki jih podpirajo drogovi visoki približno 3 čevlje. Na ta način je mogoče rastline pršiti z motorno škropilnico z meje ali pa s konjsko škropilnico, odnosno z nahrbtno škropilnico.

V takšnem razsadniku je mogoče pridelati sadike s krepkimi koreninami, če zemljo zmerno gnojimo. Te sadike izkopljemo ob koncu sezone, ko so trte odmrle. Sadike običajno sortiramo v svežnje po 25 odnosno 50 komadov in jih v zvezi z velikostjo kvalificiramo za prvo ali drugo vrsto.

Cene takšnih sadik v znatni meri varirajo in zavisijo od slovesa producenta, splošnega hmeljskega položaja in možnosti nabave gotovih sort. Pred letom 1939 so prvovrstne sadike, ki so bile komercialno vzgojene, dosegle ceno 1 funta do 1 funta 10 šilingov za 100 komadov, pred nedavnim pa se je celo cena popela na 5 funtov (700 din) in še več za 100 komadov. V večjih hmeljskih centrih se ponavadi vsako leto vršijo dražbe hmeljskih sadik, razen tega pa tudi mnogi znani hmeljarji razpolagajo s svojimi lastnimi zalozami sadik. Nekateri hmeljarji razmnožujejo sadike v velikem razmerju, vendar pa moramo poudariti, da je kupčija z njimi podvržena velikim fluktuacijam. Na vsak način je gojitev sadežev v splošnem »postranska panoga« produkcije kvalitetnega hmelja.

Načrt za ocenjevanje sadik

Leta 1943 je Ministrstvo za poljedelstvo in ribarstvo Velike Britanije izdalo v zvezi s predlogi hmeljarjev načrt za nadzorstvo in ocenitev hmeljišč, iz katerih se dobivajo potaknjenci. Prvotno je bil načrt namenjen izključno za to, da se ugotovi, kateri sadeži niso okuženi z *Verticillium Wilt* (velostjo), pozneje so ga razširili in v njega vključili vse važnejše virusne bolezni. Brez dvoma je bil načrt pomemben, ker je bilo na ta način mogoče ocenjevati vsa hmeljišča iz katerih je mogoče dobivati najboljše komercialne sadike, žal pa je tudi, da je stvarno zelo malo hmeljišč, ki so popolnoma brez bolezni, ki se prenašajo s sadeži.

Zaradi težav pri ugotavljanju bolezni v razsadniku je nemogoče izdati potrdilo za enoletne sadeže, ki se v splošnem uporabljajo za rased. Čeprav je mogoče, da so bili sadeži preden smo jih vsadili v razsadnikih, zdravi, obstoja možnost, da se nalezejo bolezni v času, ko se nahajajo v razsadniku. Kljub temu pa je mogoče dobiti dobre sadeže, če so bile podvzete vse potrebne mere, da v razsadnike ne sadimo sadežev iz okuženih hmeljišč in da se izogibamo predelov, ki so okuženi z velostjo.

Ugotovili so tudi, da ni praktično izdajati potrdil, da hmelj ustreza točno sorti, ker obstojajo mnoge fineze v razlikah med posameznimi sortami. V tem smislu se tudi načrt za hmeljske certifikate razlikuje od večine ostalih certifikatov, ki veljajo za druge pridelke.

Na zahtevo hmeljarjev so leta 1947 uvedli dodatno prostovoljnemu načrtu o potrdilih še obvezni ukaz, nanašajoč se na progresivni *Verticillium Wilt*. V zvezi s tem ukazom je zabranjeno prodajati producentom vse vrste sadežev iz onih hmeljišč, kjer se je pojavil progresivni *Wilt*. Ta varnostni ukrep je pripomoček za zmanjšanje omenjene bolezni.

Potreba po novih metodah razmnoževanja

Odkar so uvedli uredbo ocenjevanja hmelja in predpis o *Verticillium Wilt*, more hmeljar dobiti kvalitetni razsadni material iz odobrenih nasadov, seveda pa te mere v celoti še ne obsegajo kompletne kontrole bolezni, ki se prenašajo s sadeži. Kakor pri mnogih drugih pridelkih, tako obstoja tudi pri hmelju potreba po novih metodah, s katerimi bi vzgajali popolnoma zdrave sadeže. Virusna bolezen *Nettlehead* (koprivost),

ki je verjetno podobna bolezni *Slip-down* (slabo ovijanje), ki jo je opisal Magie, napada vse vrste hmelja in se pojavlja v vseh hmeljskih okoliših. Ta bolezen in mozaična bolezen, ki napada visoko kvalitetne goldinge, sta v splošnem največja sovražnika angleških hmeljarjev. Doslej še ne obstojajo direktne metode za zatiranje obeh bolezni, vendar pa je ugotovljeno, da se razširjata z okuženim razsadnim materialom. Važno mero pri izkoreninjenju omenjenih bolezni predstavlja ponovna posaditev napadenih hmeljišč s sadeži, za katere je ugotovljeno, da niso okuženi.

Glivčna bolezen *Verticillium Wilt* je celo še bolj važna kot virusne bolezni v jugovzhodnih hmeljskih okoliših. Ta bolezen, ki se razširja v zemlji, povzroča, da postanejo dragocena hmeljišča takorekoč neuporabna za gojitev zelo občutljivih sort in hmeljarji sedaj iščejo nove sorte, ki bi bile odporne proti *Verticillium Wilt*, da obnovijo svoja opustošena hmeljišča.

Borba proti obem boleznim zahteva hitro produkcijo sadežev, po eni strani od starejših sort, ki niso okužene z virusnimi boleznimi in po drugi strani z novo vzgojenimi sortami, ki so odporne proti *Verticillium Wilt*. Jasno je tudi, da so načini komercialnega razmnoževanja popolnoma nezadostni za to svrhu že zaradi počasnega razmnoževanja. Ta metoda pa ima še eno negativno stran, ki je v zvezi s počasno stopnjo razmnoževanja in sicer zahteva veliko površino matičnih rastlin, da se dobi velika količina sadežev in v zvezi s tem nastanejo težave zadostnega zatiranja bolezni.

Tudi produkcija velikega števila klonov (rastlin, ki so vegetativno nastale od ene same matice) v svrhu raziskovanja hmeljskih bolezni in križanja, zahteva metode, ki so hitrejše, kot one v komercialni praksi.

Potreba raziskovanja v zvezi z razmnoževalnimi metodami je bila očitna že v samem začetku proučevanja hmeljskih bolezni in v zadnjih letih je to raziskovanje v stalnem razvoju. Mogli bi ga razdeliti na dva dela — a) uporaba zelenih trtnih potaknjencev, ki je povsem nova metoda razmnoževanja in b) metoda pogrobanja, ki zavisi od istih principov, kot so v uporabi v komercialni praksi. Izgleda, da sta obe metodi pomembni tako za producenta, kot za raziskovalca in jih zato obe opišemo.

Uporaba zelenih trtnih potaknjencev

Hmelj je mogoče razmnoževati z deli rastoče sezonske trte, katere potaknjenci se imenujejo »trtni potaknjenci«. Uporabljata se dve vrsti potaknjencev a) mladi glavni poganjki in b) mlade panoge.

Bailey iz Wye College v Kentu je prvi uporabljal to metodo. Ugotovil je, da morejo mladi poganjki različnih Wye sort koreniniti v peščeno-šotnati mešanici v loncih v rastlinjaku ali na prostem. Glavni poganjki ki jih je uporabljal, so bili 6 do 12 palcev dolgi in jih je dobil pri odraslih hmeljskih rastlinah v zgodnji pomladi. Najboljši so bili oni poganjki, ki so imeli obledele baze (spodnje dele) in je izboljšal koreninjenje na ta način, da je namakal baze poganjkov 24 ur v hormonski razstopini. Uporabljal je tudi mlade panoge, ki jih je v juniju nabral na hmeljskih trtah, pri njih pa je moral vedno uporabljati hormonski postopek, da so se koreninile. Pet potaknjencev se je koreninilo v 4,5 palčnem loncu, ki ga je postavil pod zvončasto posodo in jih je nato presejal za nadaljno rast. Rastline, ki so nastale od bazičnih potaknjencev, so bile dovolj močne za presaditev na polje v jeseni, dočim so one od panog potrebovale še eno leto, da so se razvile.

Ta metoda, ki jo je uporabljal Bailey, je bila intenzivne narave in najbolj primerna tam, kjer je bilo na razpolago dovolj prostora v rastlinjaku in delovne sile. Kot sta poročala Beard in Wilson, so to metodo pozneje v Wye-u tako prilagodili, da bi mogli producirati večje število potaknjencev. V to modifikacijo spada intenzivnejša uporaba senčnic, v katerih rastejo mlade rastline v odprtih razsadnikih. Ta metoda se še vedno uporablja v Wye College-u in so z njo v veliki meri razmnožili mnoge nove sorte.

Metode, ki smo jih opisali, čeprav imajo veliko vrednost za raziskovalce itd., izgleda, da niso dovoljne za širšo uporabo. Beard in Wilson sta zato razpravljala o možnosti poenostavljenja tehnike, da bi te metode mogli uporabljati hmeljarji, ki imajo omejene

možnosti. Morali so tudi proučevati obnašanje navadnih sort.

Leta 1945 so pričeli z obširnimi poskusi in uporabljali najpreprostejša sredstva in metode. Napravili so tople grede velikosti 6×4 čevlje, ki so imele steklene pokrove. Grede so bile 18 palcev globoke in rahlo nagnjene proti severu, na ta način, da so jih poglobili v zemljo. Zemlja, ki se je nahajala v gredah, je bila zrahljana in izravnana in na njo so dali 4 palce debelo plast komposta. Kompost je bil sestavljen iz enega dela peska in 3 delov grobo zmlete šote, kateri so dodali dovolj apna, da so dobili pH 6.0. Šoto so dobro napojili z namakanjem, predno so jo pomešali in so jo nato zalivali vsak dan, ker so ugotovili, da jo je težko navlažiti, če se v gredi posuši.

Zgodovina ljubljanskih pivovarn

(Nadaljevanje)

Št. 42. **Vdova Marija Merk** (pivovarnarka od 8. decembra 1814 do 27. aprila 1833). Nasledstvo je prevzela vdova Marija, ki je bila tedaj stara 57 let. Prepis gostilniške koncesije nanjo je skrbni mož dosegel že, ko je bil član meščanskega odbora v francoski Ljubljani, 5. aprila 1811, kot pove neki zapisek o stanju gostiln v Ljubljani z dne 31. oktobra 1822. Tam stoji še, da vodi vdova sama svoje gostišče, ki se mu pravi »pri belem konjičku« (Zum weissen Rössl). Točila je vino in pivo. S pivom je zalagala tudi nekatere druge krčmarje v mestu, n. pr. poznejšega pivovarnarja Jožefa Schwarza, ko je imel še pivnico na Celovski cesti 76.

Pivovar Bernard Mrek. Pivo je varil, kakor se da sklepati iz podatkov, ki sem jih našel v celovškem mestnem arhivu, še pred očetovo smrtjo in pozneje sin Bernard, ki se je izučil za pivovarja v Celovcu. Odtod je odšel kot pomočnik 26. avgusta 1811. Nato je menda prevzel v Ljubljani vodstvo očetove pivovarne. Pri njem kot pivovarskem mojstru se je v letih 1813—1815 izučil kotlovnega pivovarstva vajenec Karel Jašk, sin pivovarja Tadeja Jaška iz Kranja. Zaradi časovnih razmer Jašk ni bil vpisan pri cehovski skrinji v Celovcu. Zato je bil vpis izvršen naknadno ter je bil odvezan in razglašen za pomočnika šele 31. januarja 1831. Leta 1819 se omenja pivovarski pomočnik Anton Holzer iz Unterwaldhausena, ki služi pri ljubljanskem pivovarju Bernardu Merku. Holzer je pozneje varil pivo v Kamniku, tako leta 1831. Leta 1826 je bil uslužben pri Bernardu Merku pivovarski pomočnik Janez Frank, star 54 let, samec, rojen v Pottendorfu v okraju Spittalu na Zgornjem Korškem. Učil se je na raznih krajih. V Ljubljano h gospe Merkovi pa je prišel že pred 16-timi leti. Iz vseh teh navedb sledi, da je bila lastnica pivovarne pač Marija Merkova, strokovni vodja pa njen sin Bernard.

Ljubljanska »stavnba, gasilska in olepševalna komisija« je 12. junija 1825 ugotovila, da so hiši št. 38 in 39 v Kapucinskem predmestju in k temu spadajoča mnogotera poslopja skrajno izpostavljena nevarnosti požara, lastnica Marija Merk pa navzlic ukazu, da mora vsa ta poslopja najkasneje do konca oktobra istega leta spraviti v ognjavarano stanje, ni še danes po štiri in tričetr letih ničesar ukrenila. Komisija zahteva od magistrata, da napravi red ali pa prepove uporabo teh poslopij. Zdi se pa, da je bil ta opomin bob ob steno.

Kakšno je bilo pivo? V seznamu gostiln iz leta 1833 piše pri Mariji Merkovi: **Ali pridevajo pivu namesto hmelja kako drugo primes, se doslej ni moglo dognati.** Izvesek: »pri belem konjičku«. Opomba: Priprave za ku-

hanje žganja so v zelo zanemarjenem in nesnažnem stanju. Bakreni destilacijski aparati so sploh nepocinjeni in na debelo pokriti z zelenim volkom. **Pivovarsko orodje je v redu, hmelj je docela neraben. Izprijen od starosti in prahu.** Pri žganju se ni našlo nič sumljivega.

Vdova Marija Merkova je umrla na svojem domu v Gledališki ulici 39 (Kapucinsko predmestje) 27. aprila 1833, stara 76 let.

Št. 43. **Bernard, Nepomucena in Marija Merk** (lastniki pivovarne od 27. aprila 1833 do 21. maja 1835). Ker je magistrat zahteval, da morajo vrniti materin davčni list in ustaviti obrat v pivovarni, so »dediči po pivovarnarki Mariji Merk, Bernard, Nepomucena in Marija Merk zaprosili, naj se jim dovoli nadaljevanje obrata do konca zapuščinske razprave, ker bi se orodje in priprave vsled daljše neuporabe pokvarile, pivovarna pa izgubila s prekinitvijo svoj sloves.« Magistrat pa je bil nepopustljiv in so se dediči morali obrniti na kresijo, ki je izposlovala pri deželni vladi dovoljenje za nadaljevanje obrata do prvega novembra 1833. Ta rok še ni potekel in že je magistrat ponovno pritisnil. Zdaj je dedičem podaljšala rok sama dvorna pisarna z odlokom 20. februarja 1834, vsakokrat po šest mesecev. **Pivo se je torej varilo nepretrgoma.** Na vseh prošnjah je bil podpisan tudi Bernard Merk, »izučen pivovar«. 25. aprila 1837 pa sta samo Nepomucena in Marija Merk — **o Bernardu kot pivovarnarju se poslej ne čita več** — vložili na magistrat prošnjo, v kateri pravita:

»Kot priča dražbeni zapisnik od 30. junija 1834, so bile zapuščinske realitete najine rajnke matere, namreč hiši št. 38 in 39 v Kapucinskem predmestju z gospodarskimi in pivovarniški poslopji in še posebej s pivovarskimi pripravami, cenjenimi na 497 gld 52 kr. javno prodane. Izdražil jih je g. dr. Ovijač — ker ni imel pri tej priliki od nas pismenega pooblastila — ta pa jih je nato s pristankom ostalih Merkovih dedičev s pogodbo od 1. julija 1834 odstopil nama. Me prevzemava gornje realitete iz materine zapuščine na račun dediščine, ki nama bo prisojena, vodiva po smrti najine matere z vednostjo in dovoljenjem visokih oblasti pivovarno s pomočjo izučenega pivovarskega pomočnika in upava, da **Merkova pivovarna je ena najstarejših v Ljubljani in je bila vedno znana po svojem dobrem pivu.**« Nato navajata razloge, iz katerih prosita za pivovarsko koncesijo na ime **Nepomucene** Merkove, in sicer za hišo št. 39. Magistrat ji je koncesijo podelil 21. marca 1835.

(Se nadaljuje)